

Om gravsten

Af Erik Varming

Billedhugger

En typisk stenhuggerplads, hvor det kan være svært at få øje på en kunstnerisk eller en arkitektonisk udført sten.

Foto: Erik Varming.

Når man igennem mange år har gået på danske kirkegårde, er det med stor forbløffelse, at man ser, hvor sjældent en gravsten adskiller sig fra de mange traditionelle. Det er sten, som enten er natursten med skrift og eventuelt et lille bronzerelief med en pløjemand, eller de efterhånden intetsigende brudsten, der bliver brændt i overfladen og tildannet for at ligne natursten.

Stenhuggere har den opfattelse, at det er det, som de sørgende efterladte gerne vil have. Og hvordan skal de kunne vide andet end det, de ser hos de stenhuggere, som ligger lige ved siden af kirkegården?

Der er kirkegårde i Danmark, hvor en billedhugger har sat sit kunstneriske præg på områdets gravsten. For eksempel har billedhuggeren Niels Hansen Jacobsen omkring år 1900 i Vejen-området opsat en mængde særprægede og skulptu-

På Kundby Kirkegård står denne sten udført i 1837 af billedhuggeren H.E. Freund. Stenen har været bemalet, hvad der selv for den tid ikke var sædvane. Foto: Erik Varming.

I Drigstrup Kirkes tårn er sat en mindesten for mleren Fritz Syberg udført af hans søn, billedhuggeren Hans Syberg, søn var uddannet i Italien. Relieffet er Fritz Syberg er udført med græse gravminder som forbillede. Foto: Erik Varming.

relle sten, hvoraf de fleste stadig står på kirkegårdene, fordi de er bevaringsværdige.

Fra værkstedet i Lemvig har Thorvald og Ejgil Westergaard tilsvarende udformet gravsten på mange kirkegårde i Vestjylland, som adskiller sig fra de øvrige på grund af deres stærke forhold til egen skulpturel volumen.

Igennem de seneste år har Stenhuggerlauget taget initiativ til, at kunstnere udformer gravsten.

Men den inspiration, dette kunne have været for stenhuggerne i almindelighed, har desværre ikke slået an. Hos dem bruger man den samme traditionelle læst, som ikke forholder sig til hverken den afdøde eller de efterladte.

Hvis gravstenene derimod var blevet udformet på kunstnerisk vis, som Stenhuggerlauget lagde op til, kan en gravsten blive *mindesten*, og det er vel tanken med at opsætte en gravsten i det hele taget.

Vestre Kirkegård er rig på mange kunstnerisk udførte gravsten blandt andet denne, som indgår i familien Engelhardts gravsted. Arkitekten K.V. Engelhardt har været ophavsmand til brugen af en meget enkel og smuk typografi, som har været flittigt anvendt forskellige steder i Danmark. Foto: Erik Varming.

Det forekommer ofte, at gravminder for en kunstner udføres af en kollega. Denne gravsten står på Svostrup Kirkegård for maleren Søren Hjorth Nielsen og er udført af billedhuggeren Henrik Starcke. Foto: Erik Varming.

Arkitekten Holger Jacobsen har udført denne gravsten for sin hustru Sigrid Holger Jacobsen. En geometrisk sten som adskiller sig fra de fleste andre gravsten på Vestre Kirkegård. Foto: Erik Varming.

Billedhuggeren Astrid Noack skabte denne mindesten for sin lille afdøde søn. Foto: Erik Varming.

Danmarks store billedhugger, Kai Nielsen, har fået denne markante mindesten. På den kunne have været placeret for eksempel hans "Liggende Leda". Men nu står stenen der blot som en udfordring til fantasien – og et paradoks, da det havde været nærliggende at sætte en af hans egne skulpturer op. Foto: Erik Varming.

Billedhuggeren Astrid Noack har også skabt mindestenen for maleren Niels Larsen Stevns på Solbjerg Kirkegård. Foto: Erik Varming.

På flere kirkegårde i Vejen-området har billedhuggeren Niels Hansen Jacobsen skabt særegne skulpturelle gravsten, hvor han bruger naturstenen som udgangspunkt. I denne natursten udnytter Niels Hansen Jacobsen stenens egen farve og form og indføjer livstræet i stenen. Foto: Erik Varming

Billedhuggeren Henrik Starckes mindesten på Vestre Kirkegård for maleren Poul S. Christiansen, som var en af "fynboerne". Foto: Erik Varming.

Billedhuggeren Mogens Bøggild har udført dette gravsted med et typisk motiv fra hans produktive liv. Foto: Erik Varming.

Mindetavlen for Erick Struckmann, maler og engageret i naturfredning, viser et træ, som også er det motiv, han malede til Folketinget.

Foto: Erik Varming.

Torvald Westergaard huggede denne særprægede sten i paradisgranit fra Bornholm på Vrå Valgmennighedskirkegård, hvor den smukke skrift i relief fylder stenen ud.

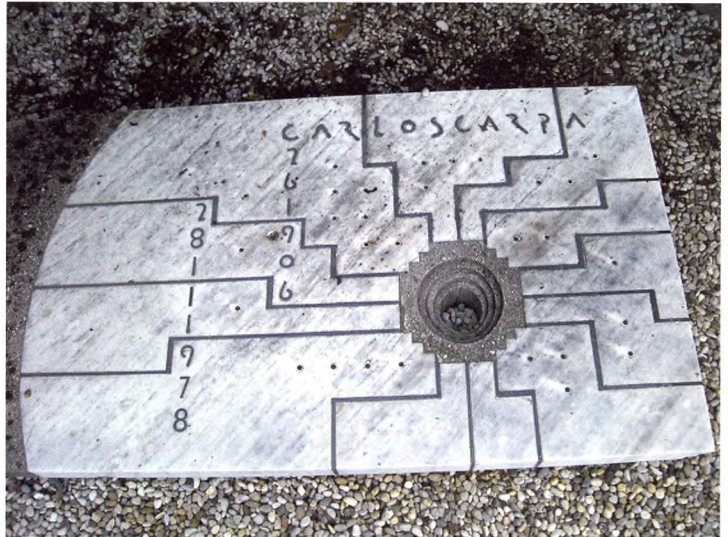
Foto: Erik Varming.

Denne sten er hugget af billedhuggeren Ejgil Westergaard, søn af Torvald Westergaard. Han har valgt en natursten i rød svensk granit, hvori han har hugget et hengivelses-motiv. Foto: Erik Varming.

For maleren Viggo Rørup står der på Fårevejle Kirkegård dette gravminde, som billedhuggeren Karl Otto Johansen har udført med et for ham klassisk motiv: en kvinde i bevægelse i naturen. Foto: Erik Varming.

I modsætning til danske kirkegårde, hvor man fortrinsvis anvender granit, er det almindeligt i Italien at udføre gravstenen i marmor. Denne er udformet af den progressive arkitekt Carlo Scarpa og refererer til hele hans virke. Den er placeret lige uden for muren til et af hans hovedværker, den private Brion-Vega kirkegård i Norditalien, som både er park, kapel og mausoleum, og som i sin helhed er blevet en skulptur, man vandrer rundt i. Til denne kirkegård har Scarpa udover mausoleet udført forskellige gravsten, der ligesom hans egen rummer en spiral, der går ned i jorden som et symbol på livet, der går bort. Foto: Erik Varming.

På Vestre Kirkegård har billedhuggeren Kirsten Christensen sat dette keramiske minde over sin mor. Foto: Erik Varming.

Billedhuggeren Erland Knudssøn Madsen har igennem sit liv som kunstner udført adskillige gravminder, der udover at være en gravsten også kan ses som en skulptur. Foto: Erik Varming.

Denne natursten med indsat krystal er udformet af billedhuggeren Jan Leth og står på Holmens Kirkegård. Foto: Erik Varming.

På Holmens Kirkegård har billedhuggeren Morten Stræde udført denne markant anderledes gravsten i stil med hans egne værker. Foto: Erik Varming.

Forfatteren Hans-Jørgen Niensens gravsted på Holmens Kirkegård er udført af billedhuggeren Bjørn Nørgaard. Foto: Erik Varming.

På Beder Kirkegård har billedhuggeren Erik Varming udført dette gravminde for arkitekten Johan Richter og hustru. Den har bygmestersymbol og en silhuet i bronze af Musikhuset i Århus, et af Johan Richters hovedværker. Skriften i stenen er indlagt tin. Foto: Erik Varming.

På Holmens Kirkegård har billedhuggeren Erik Varming skabt denne polykrome skulptur, som er udformet i sammenhæng med mindestenen. Foto: Erik Varming.